

Michał Wasiucionek
(Uniwersytet Warszawski)

Kanclerz i gospodar – klientelizm nietypowy? Na marginesie stosunków Jana Zamoyskiego z Jeremim Mohyłą

Jeremi Mohyła, gospodar mołdawski „z polskiego nadania” w latach 1595-1606 i protoplasta krótko panującej w Jassach dynastii dopiero ostatnio doczekał się większego zainteresowania historyków, przede wszystkim rumuńskich.¹ Mimo udziału w kluczowych dla całego regionu wydarzeniach pozostaje on postacią nieznaną i niedocenianą. Trzeba przyznać, że jego panowanie nie było efektowne – nie brał udziału w wielkich bitwach, nie znał się na dowodzeniu armią, nie dał się także porwać hasłom krucjaty przeciw Osmanom; jednocześnie jednak panowanie to przykuwa uwagę znaczącymi sukcesami w sferze dyplomatycznej – jako jedyny gospodar od początków XVI w. zdołał m.in. uzyskać od Porty zatwierdzenie władzy nie tylko dla siebie, ale także dla swojego potomstwa.

Tym, co przykuwa uwagę z perspektywy polskiego historyka, są relacje Jeremiego Mohyły z Rzeczypospolitą i jego funkcjonowanie w realiach politycznych tego państwa. Był on pierwszym Mołdawianinem, który uzyskał polski indygenat, opłynał płynnie język polski i z elitami politycznymi Rzeczypospolitej utrzymywał ściśle związki, także poprzez koligacje rodzinne i osobiste przyjaźnie. Najbardziej zażyłe kontakty łączyły hospodara z najpotężniejszym w tym okresie człowiekiem w Rzeczypospolitej – Janem Zamoyskim.

Właśnie silnemu wsparciu Zamoyskiego zawdzięczał Jeremi dojście do władzy i utrzymanie się na tronie, a także początki budowania własnej sieci powiązań z rodami magnackimi Ukrainy. Jednakże charakter tego związku nie został dotychczas opisany. Najszerzej badała tę problematykę I. Czamańska, która wskazała, że relacje między kanclerzem a hospodarem miały mieć charakter „osobistej

¹ Wyrazem wzrostu zainteresowania Mohyłami były m.in. odbyte 2006 roku konferencje poświęcone tej dynastii, w Sucewiży i Kiszyniowie.

przyjaźni” obu polityków.² Wyjaśnienie to wydaje mi się niewystarczające, a w niniejszym referacie chciałem zaproponować inną metodę opisaną stosunków między Zamoyskim a Mohyłą; w moim przekonaniu przyjaźń ta może być opisana jako „przyjaźń kulawa” – wedle celnego określenia Antoniego Mączaka – czyli więź klientelna, w której rolę patrona odgrywał kanclerz wielki koronny.

Najszerze teoretyczne badania nad zjawiskiem klientelizmu w polskiej historiografii przeprowadził Antoni Mączak. W wysmienionym studium zjawiska klientelizmu, *Nierówna przyjaźń*, starał się on o stworzenie zasadniczych cech relacji klientelnej.³ Wskazywał on na następujące elementy: nierówny dostęp do zasobów między stronami układu (gdzie przez zasoby rozumiane są środki materialne i dostęp do sfery publicznej), bezpośredniość relacji, nieformalność, wzajemność i osobisty charakter więzi, czynnik czasu. Oczywiście elementy te występują w różnych konfiguracjach i z różnym natężeniem w różnych okresach historycznych – często np. więź patron – klient przybiera charakter formalny (jak m.in. w starożytnym Rzymie czy średniowiecznej Szkocji).

W państwie średniowiecznym i wczesnonowożytnym zjawisko protekcji i klientelizmu nie stanowiło zjawiska z definicji negatywnego – stanowiło ono często niejako przedłużenie władzy państwowej w sytuacji niedostatecznie rozwiniętego aparatu biurokratycznego⁴; system protekcyjny stanowił także szansę awansu społecznego dla jednostek uzdolnionych.

W realiach politycznych i społecznych Rzeczypospolitej występują dwa typy patronatu – pierwszy polegający na dostępie do zasobów materialnych (ziemia, pieniądze), drugi zaś na zasobach niematerialnych (wpływy, zdolności protekcyjne, prestiż).

Badacze zarówno stronnictwa Jana Zamoyskiego⁵, jak też życia politycznego Małopolski końca XVI w.⁶ wskazują na niespotykane dotychczas możliwości protekcyjne kanclerza i hetmana jako na podstawę tworzenia jego stronnictwa politycznego. Tworząc jedno z najsilniejszych stronnictw na południowo-wschodnich kresach Rzeczypospolitej, skupił wokół siebie znaczącą liczbę stronników – począwszy od drobnej szlachty aż po rody o ponadregionalnym znaczeniu. Dzięki możliwości promowania ludzi na urzędy, zdołał Zamoyski stworzyć trwałą bazę swoich wpły-

² I. Czamańska, *Caracterul legaturilor lui Jan Zamoyski cu Movileștii*, „Arhiva Genealogica” III (VIII), 1996, nr 3-4, s. 307.

³ A. Mączak, *Nierówna przyjaźń. Układy klientelne w perspektywie historycznej*, Wrocław 2003, s. 36-55.

⁴ M. Kopczyński, W. Tygielski, *Absolutyzm w nowożytnej Europie – idea czy rzeczywistość?*, [w:] *Rzeczpospolita – Europa XVI-XVIII wiek. Próba konfrontacji*, pod red. M. Kopczyński, W. Tygielski, Warszawa 1999, s. 11; A. Mączak, *Pierwsza Rzeczpospolita- władza i przestrzeń*, [w:] *Rzeczpospolita -Europa XVI-XVIII wiek. Próba konfrontacji*, pod red. M. Kopczyński, W. Tygielski, Warszawa 1999, s. 20; tenże, *Nierówna przyjaźń*, s. 143-145.

⁵ W. Tygielski, *Listy – ludzie – władza. Patronat Jana Zamoyskiego w świetle korespondencji*, Warszawa 2007, s. 147.

⁶ W. Sokołowski, *Politycy schyłku Złotego Wieku. Małopolskie elity polityczne 1574-1605*, Warszawa 1997, s. 131.

wów politycznych, która z kolei umożliwiła mu zachowanie znacznej części prerogatyw w czasie rządów niechętnego mu Zygmunta III.⁷

Niewątpliwie więzią w najsilniejszym stopniu spajającą stronnictwo kanclerskie było – jak zauważył W. Tygielski – zjawisko klientelizmu, wykorzystane przez Zamoyskiego w sposób bezprecedensowy.⁸ Nadzieja na awans społeczny lub pomoc ze strony wszechpotężnego kanclerza, a także zobowiązania podjęte wobec magnata stawały się fundamentem decydującym o trwałości faksji, której rozkład rozpoczął się dopiero w ostatnich latach życia Zamoyskiego, kiedy schorowany polityk nie był już w stanie skutecznie przeciwdziałać polityce Zygmunta III, zmierzającej do rozbicia stronnictwa.⁹

Wśród „przysług” świadczonych swoim stronnikom przez kanclerza znaleźć można jednak nie tylko protekcję przy uzyskiwaniu urzędów i dzierżaw królewskich. Szerokim echem odbiła się kwestia „użyczenia” Potockim garnizonu kamienieckiego, który wykorzystali oni w zbrojnym zatargu z Jazłowieckimi o Gródek¹⁰. Do kaptowania stronników i do zwalczania przeciwników niezwykle użyteczna okazała się prerogatywa wyznaczania hiberny (leży zimowych) dla wojska. Dla swoich klientów Zamoyski czasem wstawiał się także w sprawach sądowych.

Wsparcie dla swoich protegowanych nie było oczywiście darmowe; za pomoc ze strony kanclerza trzeba było zapłacić wsparciem politycznym dla jego projektów. Mogło ono przejawiać się na kilka różnych sposobów – najbardziej wyraźne było poparcie dla kanclerza na sejmikach i sejmach¹¹, a także na samym dworze królewskim.¹²

Po uwagach na temat kształtu i mechanizmów funkcjonowania stronnictwa Jana Zamoyskiego w Rzeczypospolitej, należy spróbować określić relację, w jakiej kanclerz pozostawał z Jeremim Mohyłą, od ich pierwszych kontaktów w latach 80. szesnastego stulecia.

Jeremi Mohyła był przedstawicielem jednej z ważniejszych rodzin bojarskich drugiej połowy XVI w.; jego ojciec, Jan Mohyła był jednym z najważniejszych stronników Aleksandra Łăpuşeanu w czasie jego emigracji w Polsce, następnie po uzyskaniu przez tego ostatniego tronu, pełnił przez ponad dekadę (1553-1563) niezwykle ważną i prestiżową funkcję logofeta wielkiego.¹³ Poprzez matkę – Marię – Jeremi Mohyła był wnukiem Piotra Raresza¹⁴, był więc po kądzieli członkiem dynastii Ra-

⁷ W. Tygielski, *Listy-ludzie-władza*, s. 281-282.

⁸ Tamże, s. 147-149.

⁹ W. Sokołowski, *Politycy*, s. 173; W. Tygielski, *Listy-ludzie-władza*, s. 290.

¹⁰ Tamże, s. 253.

¹¹ Tamże, s. 231-232.

¹² Patrz: rola Mikołaja Zebrzydowskiego marszałka wielkiego koronnego na dworze królewskim; W. Tygielski, *Listy-ludzie-władza*, s. 99, W. Sokołowski, *Politycy*, s. 10.

¹³ *Dicţionar mărilor dregătorii*, s. 317.

¹⁴ O gospodarskim pochodzeniu Jeremiego Mohyły i o samej Marii powstała duża ilość prac. Z najważniejszych wymienić należy: I. C. Miculescu-Prăjescu, *Noi date privind înscăunarea Movileştilor*, „Arhiva Genealogică” IV (IX), 1997, nr 1-2, s. 159-178; D. Năstase, *Maria, mama lui Ieremia Movilă, fiica a „despotului” Petru Rareş*, „Arhiva Genealogică” III (VIII), 1996, nr 3-4, s. 303-306.

resztydów, co później stanowić miało element legitymizacji panowania dynastii mołyłańskiej w Mołdawii.

Jeremi, wraz z braćmi – Szymonem i Jerzym biskupem radowieckim, a następnie metropolitą suczawskim, stał się jednym z głównych stronników hospodara Piotra Kulawego (1574-1577, 1578-1579, 1582-1591). Hospodar, pochodzący z Wołoszczyzny, pozbawiony zarówno własnego stronnictwa jak i większych ambicji, dążył do utrzymania dobrych stosunków zarówno z Polską jak i z bojarami mołdawskimi. Mołyłowie mimo zmiennego szczęścia hospodara, konsekwentnie go popierali, dołączając do niego na wygnaniu w Rzeczypospolitej w latach 1581-1582. Prawdopodobnie wówczas doszło do pierwszych kontaktów między Jeremim a Janem Zamoyskim.¹⁵

Nawiązane kontakty miały zostać pogłębione w następnej dekadzie, w związku z abdykacją Piotra Kulawego w 1591. Wraz z hospodarem na dobrowolne wygnanie udało się wówczas duże grono jego współpracowników, m.in. rody Stroici i właśnie Mołyłów. Podczas gdy sam hospodar udał się do Tyrolu (w towarzystwie Jerzego Mołyły, podówczas już metropolity), większość towarzyszących mu na wygnaniu bojarów pozostała w Rzeczypospolitej, centrum zaś życia tej diaspory stało się przygraniczne Uście.¹⁶ Głównym protektorem Mołdawian stał się wkrótce Jan Zamoyski.

Za wstawienictwem kanclerza doszło wkrótce (w 1593 r.) do uhonorowania dwóch przywódców stronnictwa - Jeremiego Mołyły i Łukasza Stroici – indygenatem polskim.¹⁷ O tym, jak duża była rola Jana Zamoyskiego świadczy fakt, że do herbu Mołyłów zostały włączone herby dwóch ich protektorów – Nowina biskupa krakowskiego Filipa Padniewskiego i Jelita Jana Zamoyskiego.¹⁸

Pomoc kanclerza dla Mołyłów w czasie ich pobytu w Rzeczypospolitej nie ograniczyła się do uzyskania indygenatu; Zamoyski wspierał Jeremiego także materialnie. Niewątpliwie przy wsparciu kanclerza doszło do zakupu dóbr w Uściu i Złoczewie, a także uzyskania arend w Nikonowcach i Szczercu; jednocześnie udzielał on przyszłemu hospodarowi pomocy finansowej.¹⁹

Niewątpliwie największą rolę odegrał jednak Zamoyski, promując Mołyłę (który był wówczas niekwestionowanym przywódcą bojarów przebywających w Rzeczypospolitej) na hospodara mołdawskiego w czasie kampanii w sierpniu-paź-

¹⁵ I. Czamańska, *Characterul legaturilor lui Jan Zamoyski cu Movileștii*, „Arhiva Genealogica” III (VIII), 1996, nr 3-4, s. 307.

¹⁶ I. Czamańska, *Rumuńska imigracja polityczna w Polsce XVII wieku*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” VI, 1993, s. 7.

¹⁷ I. Czamańska, *Rumuńska imigracja...*, s. 7; C. Rezachevici, *Indigenatul polon- o formă însemnată de integrare a nobilimii românești în cea euro pean în Evul Mediu*, „Arhiva Genealogica” III (VIII), 1996, nr 3-4, s. 207; Z. Wdowiszewski, *Regesty przywilejów indygenatu w Polsce (1519-1793)*, [w:] *Materiały do biografii, genealogii i heraldyki polskiej*, t. V, Buenos Aires-Paryż 1971, s. 25.

¹⁸ J.N. Manescu, *Stemele Movileștilor*, [w:] *Movilești: istorie și spiritualitate românească*, vol. I, Sucevița 2006, s. 21-22.

¹⁹ I. Czamańska, *Characterul*, s. 311.

dzienniku 1595.²⁰ Pomoc kanclerza, zarówno militarną jak i dyplomatyczną, można bez najmniejszej przesady określić, jako decydującą przy obejmowaniu tronu w Jas-sach i uzyskiwaniu sankcji Wysokiej Porty. Równie ważna była także druga wypra-wa Zamoyskiego w 1600 roku, kiedy przywrócił on na tron Jeremiego wygnanego przez hospodara wołoskiego - Michała Walecznego.

Po 1600 roku bezpośrednia pomoc Zamoyskiego dla Jeremiego osłabła, nie oznacza jednak, że wygasła. Niezwykle ważna wydaje się być rola Jana Zamoyskie-go w zaaranżowaniu mariażu najstarszej córki hospodara, Chiajny-Reginy ze staro-stą owruckim Michałem Wiśniowieckim. Niewątpliwie na jego udział wskazuje już sama obecność kanclerza na weselu.²¹

Próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie o charakter relacji między Zamoyskim a Jeremim Mohyłą należy zacząć od próby zdefiniowania zasobów, którymi dysponowała każda ze stron, a które jednocześnie były obiektem zainteresowania drugiej strony układu. Zdecydowanie jaśniej w tym przypadku rysuje się pozycja kanclerza.

Jak już wspomiano, Zamoyski stanowił w ostatniej ćwierci szesnastego stu-lęcia centralną postać życia politycznego, szczególnie poprzez swoje możliwości protekcyjne. Dużą władzę polityczną i protekcyjną dawały mu sprawowane urzędy – kanclerza i hetmana.²² Wprawdzie w czasach panowania Zygmunta III wpływy Zamoyskiego zaczęły zdecydowanie słabnąć, jednakże nadal stanowił jednego z najważniejszych potencjalnych patronów w całej Rzeczypospolitej.²³ Z punktu wi-dzenia Jeremiego Mohyły jednak nie zdolności protekcyjne w ramach systemu ustrojowego Rzeczypospolitej stanowiły przyczynę przyjęcia protektoratu kanclerza; dużo ważniejsze było uzyskanie dostępu do sfery publicznej poprzez uzyskanie indygenatu polskiego.²⁴

Właśnie indygenat stanowił najważniejszy cel Jeremiego Mohyły w okresie „przedhospodarskim” – umożliwiał on uczestnictwo w życiu politycznym Rzeczypospolitej, ale co ważniejsze zakup dóbr na terenach Korony i Litwy, do czego zresztą wkrótce doszło (Uście i Złoczew); umożliwiała to zabezpieczenie swojej po-zycji materialnej na emigracji, a jednocześnie dawało Mohyle automatyczny niemal awans w środowisku bojarów przebywających w dobrach nad Prutem. W pomocy w zakupie dóbr i uzyskaniu arend także widać ślad patronatu – tym razem ekono-micznego – kanclerza.

Prawdziwa skala zasobów, którymi dysponował Zamoyski, a które zostały wykorzystane w celu wsparcia Jeremiego, dały o sobie znać w czasie wypraw do Mołdawii w latach 1595 i 1600. Przede wszystkim chodzi tu o wysiłek wojskowy,

²⁰ C. Rezachevici, *Dimensiunea polonă a activităţii lui Ieremia Movilă în lumina izvoarelor vremii*, [w:] *Movileşti: istorie şi spiritualitate românească*, vol. II, Suceviţa 2006 s. 258.

²¹ I. Czamańska, *Characterul*, s. 311; też, *Între familie şi stat. Relaţiile familiale ale dinastiei Movileştilor în Polonia*, [w:] *Movileşti: istorie şi spiritualitate românească*, vol. II, Suceviţa 2006, s. 264; Michał Wiśniowiecki do Jana Zamoyskiego, 7 czerwca 1601 – AGAD, AZ 262, s. 11.

²² W. Sokołowski, *Politycy*, s. 11.

²³ W. Tygielski, *Listy-ludzie-władza*, s. 412.

²⁴ C. Rezachevici, *Indygenatul*, s. 208.

dypłomatyczny i polityczny Rzeczypospolitej, niewątpliwie z inspiracji kanclerza, w celu osadzenia na tronie w Jassach Jeremiego Mohyły i zatwierdzenia jego władzy przez Osmanów. Szczególnie widoczny jest wkład Zamoyskiego w organizację drugiej wyprawy, kiedy wobec zaangażowania wojsk w Inflantach, gros wojsk stanowiły poczty prywatne magnatów z kręgu kanclerskiego: Stanisława Żółkiewskiego, Marka Sobieskiego, Potockich,²⁵ Michała Wiśniowieckiego²⁶, Daniłowiczów.

Jak można zauważyć, łatwo jest wskazać realne i znaczące wsparcie jakiego udzielił Zamoyski Mohyle. Jednakże wydaje się wątpliwe, aby tego rodzaju wsparcie udzielone zostało jedynie ze względu na dobre stosunki osobiste między Jeremim a kanclerzem. Jak chcę wskazać, równie różnorodne były „usługi” jakich udzielił Zamoyskiemu świeżo osadzony na tronie hospodar.

Niewątpliwie największą rolę odgrywała działalność powiązana z pozycją Zamoyskiego, jako hetmana wielkiego koronnego, odpowiedzialnego przede wszystkim za zabezpieczenie granic ukraińskich przeciwko najazdom tatarskim; jednocześnie tocząca się wojna między Imperium Osmańskim a Habsburgami zmuszała Rzeczpospolitą, a szczególnie kanclerza do uważnego śledzenia wydarzeń na terenach księstw naddunajskich. W Mohyle Zamoyski pozyskał ważnego informatora, którego interesy w kwestii walki z Tatarami całkowicie współgrały z racją stanu Rzeczypospolitej i osobistym interesem kanclerza – sprawny wywiad mógł pomóc kanclerzowi w walce z Tatarami; dotychczasowe niepowodzenia Zamoyskiego na tym odcinku granicy wywoływały w kraju zmasowaną krytykę poczynań hetmańskich.

Ciekawszą jednak kwestię w stosunkach Jana Zamoyskiego z Mołdawią i Wołoszczyzną zauważył rumuński badacz, Cristian Antim Bobicescu, wskazując na presję otoczenia Zamoyskiego na doprowadzenie do aneksji Mołdawii. Autor wskazuje na projekt wysunięty przez Jana Szczęsnego Herburt w 1602 w czasie sejmiku w Wiszni, podczas której stronnik Zamoyskiego postulował aneksję Mołdawii i Wołoszczyzny do Korony i nadanie ziem szlachcie koronnej.²⁷ Herburt, należący bez wątpienia do klienteli Zamoyskiego²⁸, stał się eksponentem stanowiska dużej części stronnictwa kanclerskiego, które wywierało na kanclerza presję w celu uzyskania nadań ziemskich w Mołdawii i (w mniejszym stopniu) na Wołoszczyźnie.²⁹

Wizja ta, choć wydaje się nieco przesadzona, znajduje jednak analogię na drugim krańcu Rzeczypospolitej – w Inflantach. Uzyskane w 1588 przez kanclerza starostwo dorpackie stało się podstawą wpływów Zamoyskiego w tym kondominium polsko-litewskim, stanowiło właściwie wyłączny obszar wpływów Zamoyskiego, który miał niemal pełną kontrolę nad dysponowaniem dobrami i stanowiskami.³⁰ Co więcej, zauważyć można analogiczną z projektem wysuniętym przez

²⁵ W. Tygielski, *Listy-ludzie-władza*, s. 96.

²⁶ C. A. Bobicescu, *Pe marginea raporturilor lui Jan Zamoyski cu Moldova și Țara Românească*, SMIM 20, 2002, s. 202.

²⁷ I. Czamańska, *Relafile*, s. 264.

²⁸ W. Sokołowski, s. 26; W. Tygielski, *Listy – ludzie – władza*, s. 97.

²⁹ C. A. Bobicescu, *Pe marginea raporturilor*, s. 206.

³⁰ Na zjawisko to zwrócił uwagę W. Tygielski, *Listy- ludzie- władza*, s. 151.

Herburta sytuację w Inflantach, gdzie Zamoyski zdołał przekonać króla do nadania dzierżaw żołnierzom.³¹

Jak wskazują źródła w czasie wyprawy w 1600 roku Jan Zamoyski wezwał Jeremiego do wywiązania się ze zobowiązań dotyczących inkorporacji Mołdawii do Rzeczypospolitej; żądanie to spotkało się jednak ze stanowczym oporem Mohyły. Stosunki obu polityków uległy pogorszeniu do tego stopnia, że kanclerz rozważał poważnie możliwość usunięcia Jeremiego i zastąpienia go innym, bardziej uległym władcą.³²

Biorąc pod uwagę całość zaprezentowanych wyżej argumentów, należy stwierdzić, że relacje między Janem Zamoyskim a Jeremim Mohyłą nosiły silne piętno klientelizmu. Dla kanclerza bojar, jako przywódca stronnictwa bojarskiego popierającego Piotra Kulawego i jednocześnie potomek dynastii gospodarskiej (choć jedynie po kądzieli) stanowił szansę na zbudowanie własnych wpływów w Mołdawii, potencjalnego sojusznika i informatora w walce z Tatarami na ziemiach ukraińskich; wreszcie otwierał perspektywy przyłączenia Mołdawii do Rzeczypospolitej, co znacząco wzmocniłoby pozycję Zamoyskiego w polityce wewnętrznej oraz zwiększyłoby możliwości protekcyjne kanclerza – przede wszystkim poprzez zwiększenie liczby ziemi do podziału dla swoich stronników. W ten sposób osadzenie na tronie Jeremiego stanowić miało receptę na odbudowanie sprężystości faksji kanclerskiej i pozycji politycznej Jana Zamoyskiego.

Zamysłu tego nie udało się przeprowadzić w pełni; mimo silnego zaangażowania Zamoyskiego, a także presji jego klienteli, kanclerz nie zdołał przeprowadzić aneksji księstwa do Korony. Czynnikiem decydującym okazała się postawa Jeremiego, który we wrześniu 1600 stanowczo sprzeciwił się żądaniom doprowadzeniu do końca procesu inkorporacji Mołdawii do Rzeczypospolitej – wywołało to kryzys w stosunkach gospodarza z Zamoyskim. Ostatecznie jednak kanclerz nie zdecydował się na usunięcie Mohyły i zastąpienie go innym wojewodą. Zamiast tego podjął on działania mające na celu zintegrowanie rodu panującego w Mołdawii ze swoim stronnictwem, m. in. poprzez zaaranżowanie mariażu pomiędzy najstarszą córką Jeremiego, Regina-Chiajną, a Michałem Wiśniowieckim. Działania te zostały przerwane przez pogarszający się stan zdrowia kanclerza, a następnie jego śmierć. Zainicjowany przez niego proces wiązania Mohyłów z rodami magnackimi Ukrainy i Podola był jednak kontynuowany. Sojusz pogranicznych rodów magnackich i domu mohylańskiego stać się miał gwarancją panowania potomków Jeremiego w Jassach; z punktu widzenia Rzeczypospolitej zaangażowanie w walkę o spadek Mohyłów spowodował wpłatanie się Rzeczypospolitej w „awantury mołdawskie”, a co za tym idzie w konflikt z Wysoką Portą.

³¹ Tamże.

³² C. A. Bobicescu, *Pe marginea raporturilor*, s. 201.

Резюме

Канцлер и господар – нетипическая клиентура?

По вопросу отношений Яна Замойского с Еремием Могилой

Статья касается проблемы характера отношений между канцлером Яном Замойским а молдавским господаром Еремием Могилой. Автор предлагает в ней новую интерпретацию этих отношений, указывающую на их клиентский характер. Эти отношения прослеживаются с начала сотрудничества между канцлерам а семьей Могилы, начиная с 80. годов XVI в. по возведение Еремия на молдавский престол, вплоть до кризиса во взаимных отношениях в 1600 году и дальнейшую судьбу. Оновременно автор выдвигает тезис, что *de facto* Ян Замойский был инициаторам возникновения системы взаимоотношений между украинскими магнатами а родом Могилы, что привело к вовлечению родов Украины и Подоля в так называемые молдавские авантюры начала XVII века.

Summary

Chancellor and hospodar- atypical favoritism- on the margin relationship Jana Zamoyskiego with Jeremi Mołyła.

The article raises the problem of the relationship between the chancellor Jan Zamoyski and hospodar of Moldavia Jeremi Mołyła. Author propose in it new interpretations of this relation, pointing on to atypical character tracking her from beginnings of the interaction between the chancellor and the family Mołyłów, starting from years 80 16th century thought setting Jeremy on the Moldavian throne by the crisis in relation in 1600 and more ate years. Simultaneously the author is patting the thesis that *de facto* Jan Zamoyski was an initiator of rising of the system of connection between aristocracy from Ukraine and Family of Mołyłów, which lead involvement family with Ukraine and Podolia in Moldavian affairs on beginning 17th century.

